Tillitsvalgtordningen i Forsvaret
Vernepliktsrådet

UTDANNINGSDIREKTORATET
Postboks 8119 DEP
0032 OSLO

Vår ref.
26/201942-1
VPR/2026/2224

Dato
30.10.2026

Innspill til Utdanningsdirektoratet om fremtidens videregående opplæring

Innledning

Tillitsvalgtordningen i Forsvaret (TVO) viser til Utdanningsdirektoratets innspillsrunde om fremtidens videregående opplæring. Følgende innspill fremmes på vegne av Youth Atlantic Treaty Association (YATA), Den norske Atlanterhavskomité (DNAK), Norges Lotteforbund, Norges veteranforbund for internasjonale oppdrag (NVIO), Norsk TotalforsvarsForum (NTF), Norsk reservistforbund (NROF), Sivilforsvarets tillitsvalgtordning (SFTO), Veteranforbundet SIOPS, Sanitetskvinnene og TVO.

Organisasjonene representerer ulike deler av forsvars-, sikkerhets-, beredskaps- og veteransamfunnet. Vi deler et felles syn på behovet for at ungdom får tilstrekkelig og relevant kunnskap om verneplikten og hva denne innebærer for den enkelte.

Bakgrunn

Utdanningsdirektoratet legger til grunn at det felles innholdet i framtidas videregående opplæring skal gi alle elever et solid og dannende grunnlag for aktiv deltakelse i samfunnet og for å mestre eget liv. Etter vårt syn må dette også omfatte kunnskap om de sentrale rettighetene og pliktene man møter som norsk statsborger. Verne- og tjenesteplikten er en sentral del av det norske samfunnets forsvars- og beredskapsordning og innebærer en betydelig personlig plikt for den enkelte. Vi mener derfor at grunnleggende kunnskap om verne- og tjenesteplikten bør være en obligatorisk del av felles innholdet i videregående skole, og at opplæringen bør gis tidlig i videregående skole.

Postadresse
Postboks 800 Postmottak
N-2617 Lillehammer

Besøksadresse
Akershus festning
Bygg 58

Kontakt
+47 23 09 35 88
fft.tvo@mil.no
www.forsvaret.no/tvo

Saksbehandler
Visekorporal Marie Grøsfjeld
magrosfjeld@mil.no
+47 458 39 336

Vedlegg
0

Vurdering

Forståelse av plikten

Grunnloven fastsetter allmenn verneplikt for alle norske statsborgere som er skikket til tjeneste. For de som omfattes, innebærer dette en lovpålagt plikt til å tjenestegjøre for staten. Verne- og tjenesteplikten kan avtjenes i Forsvaret, Sivilforsvaret, eller begge. Forsvarsloven legger til grunn at verneplikten gjelder fra det året man fyller 19 år til utgangen av det året man fyller 44 år. Sivilbeskyttelsesloven gir rammene for tjenesteplikten fra 18 til 55 år. Verne- og tjenesteplikten rammer alle og må derfor være en obligatorisk del av opplæringen i videregående skole.

Norske ungdommer møter de lovpålagte pliktene allerede før de fyller 18 år. Alle ungdommer i Norge mottar og skal besvare egenerklæringsskjema fra Forsvaret året de fyller 17 år, som grunnlag for Forsvarets vurderingen av hvem som skal møte til sesjon. Etter vårt syn er det derfor naturlig at skolen bidrar til at elevene har tilstrekkelig kunnskap til å forstå hva de faktisk svarer på. Det bør ikke være opp til den enkelte ungdom å oppsøke nødvendig informasjon. Når staten pålegger borgerne konkrete plikter, bør det også legges til rette for et godt kunnskapsgrunnlag om hva plikten innebærer. Dette er spesielt viktig med tanke på at ungdommene ikke engang er myndige når de skal besvare egenerklæringen som inkluderer omfattende og personlige spørsmål som kan gi stor betydning for den enkeltes fremtid.

Det finnes også en utbredt oppfatning av at førstegangstjenesten først og fremst er for en snever gruppe ungdommer som oppfyller bestemte forventninger til fysisk form, interesser eller bakgrunn. Det er viktig å synliggjøre at Forsvaret har behov for mennesker med ulik kompetanse, ulike egenskaper og ulike interesser, og at tjenesten omfatter et bredt spekter av oppgaver og fagområder. Kunnskap om denne bredden kan bidra til å utfordre etablerte forestillinger om hvem som passer i Forsvaret, og gi ungdom et mer nyansert bilde av hva førstegangstjenesten innebærer.

Vi opplever at det er et betydelig behov for bedre kunnskap om verneplikt, tjenesteplikt, førstegangstjeneste, Forsvaret og Sivilforsvaret. Det er en utbredt misforståelse at verneplikt og førstegangstjeneste er det samme, selv om førstegangstjenesten bare utgjør én del av den samlede tjenesteplikten. Det er også mange som oppfatter førstegangstjenesten som frivillig, eller som tror at verneplikten opphører dersom de ikke blir kalt inn til førstegangstjenesten. Verne- og tjenesteplikten innebærer imidlertid en plikt som kan strekke seg utover førstegangstjenesten. For vernepliktige som har gjennomført førstegangstjeneste, kan dette blant annet innebære at de senere blir innkalt til repetisjonstjeneste eller annen tjeneste når Forsvaret eller Sivilforsvaret har behov for det. Denne plikten er svært inngripende for den enkelte, det er derfor avgjørende at staten gir ungdommene kunnskap om deres plikt. I løpet av videregående skole bør de forstå hva verne- og tjenesteplikten faktisk innebærer, også etter at førstegangstjenesten er avsluttet eller dersom man ikke blir kalt inn til førstegangstjeneste.

Elevene bør derfor få et grunnleggende kunnskapsgrunnlag som gjør dem i stand til å forstå:

- Hva egenerklæringen og sesjon innebærer
- Hva førstegangstjenesten innebærer
- Hva Sivilforsvaret er og hvordan plikttjenesten er

- Hva verne- og tjenesteplikten innebærer og hvem omfattes av den
- Hva en reservist er
- Hvilke rettigheter og plikter følger av ordningen
- Hvor man kan finne korrekt og oppdatert informasjon om Forsvaret og Sivilforsvaret

Dette handler ikke bare om å forberede ungdom på en eventuell førstegangstjeneste. Det handler om å gjøre dem i stand til å forstå en lovpålagt samfunnsplikt som kan få direkte betydning for dem.

Opplæringen må komme på rett tidspunkt

For at opplæringen skal ha reell verdi, må den komme på rett tidspunkt som legger til rette for at elevene skal kunne bruke kunnskapen. Egenerklæringen sendes til ungdommene det året de fyller 17 år, og er en viktig del av prosessen fram mot eventuell sesjon. Det innebærer at behovet for grunnleggende informasjon om verne- og tjenesteplikten oppstår allerede tidlig i videregående opplæring. Vi mener derfor at informasjon om verne- og tjenesteplikten bør gis tidlig i videregående, *før* elevene skal forholde seg til egenerklæringen og eventuell sesjon.

Beredskapsperspektivet

Kunnskap og forståelse i befolkningen er en viktig del av et samfunns samlede beredskap. Norge er avhengig av at innbyggerne kjenner sine roller, rettigheter og plikter dersom samfunnet blir satt under press eller står overfor en alvorlig krise. Verne- og tjenesteplikten er en sentral del av Norges beredskap og forsvarsordning og inngår i det bredere totalforsvaret. Når flere ungdommer forstår hva verneplikten innebærer, hva som forventes av dem, og hvordan Forsvaret og den enkelte inngår i samfunnets samlede beredskap, kan det bidra til større forutsigbarhet og bedre forberedelse dersom tjeneste blir aktuelt. Det er vanskelig å forberede seg på en oppgave man ikke kjenner til. Tidlig og god informasjon kan derfor bidra til at ungdom møter en eventuell innkalling med større forståelse for hva som forventes av dem, samtidig som det kan bidra til økt forsvarsvilje og gi en bredere forståelse av at beredskap og forsvar er et felles samfunnsansvar.

Konklusjon

Vi mener at framtidas videregående opplæring bør sikre at alle elever møter verne- og tjenesteplikten med et grunnleggende kunnskapsgrunnlag. Dette innebærer både å vite hva de kan bli pålagt, hvilke rettigheter og plikter de har, hvilke muligheter som finnes, og hvilken rolle verneplikten spiller i det norske samfunnet og totalforsvaret. Informasjonen må komme på et tidspunkt hvor elevene kan nyttiggjøre seg av den før de skal svare på egenerklæringen og eventuelt møte til sesjon.

Med hilsen

Youth Atlantic Treaty Association (YATA)
Den norske Atlanterhavskomité (DNAK)
Norges Lotteforbund
Norges veteranforbund for internasjonale oppdrag (NVIO)
Norsk TotalforsvarsForum (NTF)
Norsk reservistforbund (NROF)
Sivilforsvarets tillitsvalgtordning (SFTO)
Veteranforbundet SIOPS
Sanitetskvinnene
Tillitsvalgtordningen i Forsvaret (TVO)

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur.

Kopi til:
Forsvars departementet
Youth Atlantic Treaty Association (YATA)
Den norske Atlanterhavskomité (DNAK)
Norges Lotteforbund
Norges veteranforbund for internasjonale oppdrag (NVIO)
Norsk TotalforsvarsForum (NTF)
Norsk reservistforbund (NROF)
Sivilforsvarets tillitsvalgtordning (SFTO)
Veteranforbundet SIOPS
Sanitetskvinnene